

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skyldighet för lärare att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning m. m.

(2:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 12 januari 1934 dagtecknad proposition, nr 48, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels besluta att, därest lärare vid av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven undervisningsanstalt vägrar underkasta sig i vederbörlig ordning anbefalld läkarundersökning för utrönande av huruvida han lider av sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, och därest han i anledning därav varder i vederbörlig ordning avstängd från utövande av sin lärarbefattning, det skall ankomma på Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så finner lämpligt förordna, på skolöverstyrelsen att pröva och avgöra, huruvida läraren under tiden för avstängningen skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat i fall av ledighet på grund av sjukdom, dels ock medgiva, att kostnad för läkarundersökning, som nyss sagts, samt ersättning, som prövas böra utgå till från tjänstgöring avstängd lärare för mistade avlöningsförmåner, må gäldas från för vederbörande skolform i riksstaten uppfört anslag, i den mån detta härtill lämnar tillgång.

I anledning av en inom riksdagens andra kammare väckt motion gjorde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 april 1931, nr 98, framställning om utredning, huruvida icke sådana bestämmelser borde införas såväl i stadgan för rikets allmänna läroverk som ock i folkskolestadgan, som ginge ut på att lärare, som på grund av sjukdom, vanförhet, lyte eller minskad arbetsförmåga av vederbörande skolmyndighet ansåges oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skulle vara skyldig att för frågans bedömande underkasta sig sådan läkarundersökning, som vederbörande skolstyrelse eller skolöverstyrelsen ansåge nödigt föreskriva.

Sedan Kungl. Maj:t härefter anbefallt skolöverstyrelsen att skyndsamt verkställa den av riksdagen begärda utredningen samt att därmed inkomma till Kungl. Maj:t tillika med de förslag, som kunde därav föranledas, har skolöverstyrelsen avlämnat utredning och förslag i ämnet, vilket förslag i korthet innebär följande:

De under skolöverstyrelsen lydande statliga och kommunala läroanstalter, som böra ifrågakomma, äro: högre allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarier, småskoleseminarier, tekniska fackskolor och tekniska gymnasier, kommunala yrkesskolor, kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor, folk- och småskolor, nomadskolor, fortsättningskolor, högre folkskolor, folkhögskolor, blindskolor, dövstumskolor samt vissa statsunderstödda skolhem.

Därest vederbörande skolmyndighet finner anledning antaga, att en lärare lider av sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, bör myndigheten, därest läraren icke i vanlig ordning begär ledighet, anmäla förhållandet för skolöverstyrelsen, som äger föreskriva, att läraren skall underkastas undersökning av vederbörande skolläkare eller annan läkare, som överstyrelsen bestämmer. Om så finnes erforderligt, må läraren meddelas ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att läkarundersökningen blivit slutförd och vederbörande myndighet med stöd av densamma fattat beslut om eventuell fortsatt ledighet för läraren. Skulle det vid undersökningen visa sig, att tillräcklig grund icke förelegat för redan beviljad ledighet, skall läraren av allmänna medel uppbära ersättning för de avlöningsförmåner, som han till följd av ledigheten avstått. Jämväl kostnaderna för läkarundersökning skola bestridas av allmänna medel. — Där est lärare gentemot intyg av den för undersökningen anvisade läkaren åberopar intyg av annan läkare, skall saken underställas medicinalstyrelsens prövning. Dock må med stöd av det förra intyget åt läraren kunna meddelas ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att medicinalstyrelsen fattat beslut i ärendet. Om detta beslut skulle innebära, att tillräcklig grund för ledighet icke förelegat, skall läraren av allmänna medel uppbära ersättning som nyss sagts. — Om lärare vägrar underkasta sig sådan läkarundersökning, som av överstyrelsen anbefallts, må han kunna tills vidare avstängas från utövande av sin befattning. Vid sådan avstängning må på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida läraren skall av sina avlöningsförmåner avstå mer, än vad som är stadgat rörande ledighet på grund av sjukdom.

Kostnaderna för läkarundersökning böra bestridas av statsmedel ur de nuvarande till de olika läroanstalterna utgående huvudanslagen. Även ersättning för ovannämnda mistade avlöningsförmåner böra utgå ur samma anslag.

Skolöverstyrelsens förslag har i huvudsak tillstyrkts av de hörda myndigheterna, medicinalstyrelsen, statskontoret och justitiekanslersämbetet.

Departementschefen har anfört bland annat följande:

»Den verkställda utredningen synes hava ådagalagt behovet av föreskrifter, som möjliggöra för den ansvariga skolmyndigheten att oberoende av vederbörande lärares egen önskan införskaffa läkarbetyg angående hans hälsotillstånd.

Tvivelutan torde behov av liknande bestämmelser föreligga beträffande andra tjänstemannagrupper. Härutinnan tarvas emellertid närmare utredning, varom chefen för finansdepartementet torde komma att föranstalta. Att i avvaktan på resultatet härav låta anstå med prövningen av det föreliggande spörsmålet beträffande lärarkårerna synes icke nödvändigt.

Jag vill alltså nu förorda, att åtgärder i förevarande avseende till en början vidtagas i den huvudsakliga omfattning, myndigheterna föreslagit.

Beträffande frågan om vilka lärare, som böra underkastas de ifrågasatta bestämmelserna, vill jag ansluta mig till skolöverstyrelsens ståndpunkt därutinnan. Sålunda böra bestämmelserna bliva tillämpliga icke allenast på lärarna vid de allmänna läroverken och folkskolorna utan även på dem vid andra undervisningsanstalter, som kunna jämföras med nämnda skolor.

Jämväl i fråga om innehållet av de föreskrifter rörande undersökningen, som böra meddelas, anser jag mig i stort sett kunna förorda vad överstyrelsen föreslagit. De erinringar, som framförts av de hörda myndigheterna, böra dock bliva föremål för beaktande vid den slutliga utformningen av bestämmelserna i ämnet.

I fråga om en detalj torde emellertid riksdagens samtycke vara erforderligt. Jag syftar då på den föreslagna bestämmelsen, att Kungl. Maj:t, därest vederbörande lärare vägrar underkasta sig undersökning och till följd därav avstänges från tjänstgöring, må kunna förordna, att han skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat rörande ledighet på grund av sjukdom. Ehuruval det knappast är sannolikt, att en dylik åtgärd annat än i undantagsfall behöver tillgripas, torde på de skäl justitiekanslersämbetet anfört en bestämmelse i angivna riktning icke vara omotiverad. På grund härav och med hänsyn till vad justitiekanslersämbetet vidare i denna del yttrat förordar jag, att förslag förelägges riksdagen om rätt för Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så finner lämpligt, skolöverstyrelsen att meddela föreskrift av oförmälda innebörd.

Även frågan om bestridandet av de kostnader, som enligt vad överstyrelsen framhållit äro förenade med de ifrågasatta tvångsundersökningarna, är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning.

De kostnader, som i sådant hänseende kunna uppkomma, utgöras främst av utgifter för anskaffande av läkarbetyg i enlighet med tvångsförfarandet. Emellertid bör dessutom ersättning för mistade avlöningsförmåner i samband med undersökningen få utgå till tvångspermitterad lärare, som därvid icke befinnes vara behäftad med sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att sköta sin tjänst.

I likhet med myndigheterna anser jag övervägande skäl tala för att samtliga ifrågavarande kostnader bestridas av statsmedel.

Skolöverstyrelsen har därvid föreslagit, att oförmälda utgifter — som beräknas bliva relativt obetydliga — skola gäldas från de till de olika läroanstalterna utgående huvudanslagen. Häremot har statskontoret framfört vissa betänkligheter. Ämbetsverket anser att, då vederbörande anslag i riksstaten är upptaget utan beteckning eller såsom reservationsanslag, det kunde vara ovisst, huruvida i förekommande fall anslagen försloge till kostnadernas gäldande; ett särskilt anslag för ändamålet borde i stället uppföras i riksstaten.

För egen del finner jag mig böra förorda, att anslagsfrågan, åtminstone

tills vidare, löses i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. Förevarande kostnader torde sålunda böra få bestridas av vederbörande skolanslag, vilka i regel äro förslagsanslag eller ock reservationsanslag, varå reservationer finnas, som kunna tagas i anspråk för ändamålet. I det fåtal fall, då vederbörande anslag ej skulle lämna utrymme för gäldandet av dylika kostnader, torde vid behov Kungl. Maj:t äga möjlighet att av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel anvisa för ändamålet erforderliga belopp.»

Utskottet.

Utskottet har icke funnit något att erinra emot Kungl. Maj:ts förslag, som föranletts av en utav 1931 års riksdag gjord framställning i ämnet. Utskottet utgår härvid från att det föreslagna förfarandet för avstängning av lärare från tjänstgöring och tvång att underkasta sig läkarundersökning kommer att tillämpas med all den varsamhet, som betingas av den ömtåliga beskaffenheten av dessa frågor.

I likhet med departementschefen finner utskottet behov föreligga av liknande bestämmelser beträffande andra tjänstemannagrupper, med hänsyn var till utskottet vill framhålla önskvärdheten av att den av departementschefen i utsikt ställda utredningen av denna fråga snarast möjligt igångsättes.

I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag hemställer sålunda utskottet, att riksdagen må

a) besluta att, därest lärare vid av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 januari 1934 angiven undervisningsanstalt vägrar underkasta sig i vederbörlig ordning anbefalld läkarundersökning för utrönande av huruvida han lider av sjukdom eller lyte, som gör honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, och därest han i anledning därav varder i vederbörlig ordning avstängd från utövande av sin lärarbefattning, det skall ankomma på Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så finner lämpligt förordna, på skolöverstyrelsen att pröva och avgöra, huruvida läraren under tiden för avstängningen skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat i fall av ledighet på grund av sjukdom;

b) medgiva, att kostnad för läkarundersökning, som nyss sagts, samt ersättning, som prövas böra utgå till från tjänstgöring avstängd lärare för mistade avlöningsförmåner, må gäldas från för vederbörande skolform i riksstaten uppfört anslag, i den mån detta härtill lämnar tillgång.

Stockholm den 6 mars 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Lindblad, Bergqvist, Olof Olsson, Svensson* i Kompersmåla, *Kvarnzelius, Nilsson* i Malmö, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson, Asplund, Thelin, Pålsson* och *Tham*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl, Norsell, Norling, Andersson* i Ovanmyra, *Olsson* i Staxäng, *Weijne* och *Danielsson*.
